

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 26 april 1939 kl. 2 e. m.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckta motioner angående dels utredning och förslag rörande en statsunderstödd frivillig samhällstjänst för kvinnlig ungdom och dels utredning rörande en frivillig kvinnlig samhällstjänst.

I inom andra kammaren väckta och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisade motioner ha dels, i motion nr 128, fröken Ebon Andersson m. fl. hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag om lämpligaste formen för en statsunderstödd frivillig samhällstjänst för kvinnlig ungdom, och dels, i motion nr 269, herrar Nyblom och Barnekow hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande formerna och uppgifterna för en frivillig kvinnlig samhällstjänst och rörande dess finansiering under statens medverkan.

Beträffande motiveringarna får utskottet hänvisa till resp. motioner.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttranden över motionerna från *Yttranden.* lantbruksstyrelsen, medicinalstyrelsen, rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap och socialstyrelsen samt dessutom berett Fredrika-Bremer-Förbundet, högerns centrala kvinnoråd, svenska landsbygdens kvinnoförbund, folkpartiets kvinnoförbund och Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund tillfälle att inkomma med yttrande.

Lantbruksstyrelsen yttrar sig över motionerna endast i den mån de kunna beröra jordbruket. Styrelsen finner en på lämpligt sätt ordnad frivillig kvinnlig samhällstjänst vara till stort gagn icke blott för jordbruket utan ock för den kvinnliga ungdomen samt hänvisar till de försök, som av svenska lanthushållsskolornas förening gjorts att ordna med frivillig kvinnlig hemhjälp. Resultatet betecknas som gott. Styrelsen tillstyrker bifall till motionerna.

Medicinalstyrelsen tillstyrker likaledes bifall efter att ha hänvisat till att den avsedda kvinnliga samhällstjänsten synes kunna bli till mycket stort gagn ej blott för kvinnornas utbildning till deras uppgifter i händelse av krigstillstånd utan även för fyllandet av det stora behov av kvinnlig arbetskraft, som redan nu föreligger beträffande sociala uppgifter.

Rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap yttrar sig över motionerna i den mån den föreslagna tjänsten kan få betydelse för försvarsberedskapen. Utbildningskurser och praktisk verksamhet i viss yrkesverksamhet kunde bli till gagn under krigstid. Önskvärt är att den kvinnliga samhällstjänsten samord-

nas. För den händelse utredning kommer till stånd bör den enligt kommissionens mening utföras i anknytning till inom kommissionen i samverkan med försvarsstaben igångsatt utredning angående möjligheterna att på olika områden av samhällslivet finna ersättning för den vid mobilisering uppkomna avgången på personal.

Socialstyrelsen tillstyrker motionerna under hänvisning till att om en kvinnlig samhällshjälp skall kunna bli till avsedd nytta, statsmakternas stöd synes erforderligt.

Fredrika-Bremer-förbundet anser, att endast en allsidig och förutsättningslös utredning av frågan om samhälls- eller arbetstjänst är önskvärd, därvid jämväl förutsättningen för den manliga ungdomens samhällstjänst bör uppmärksammas. Förbundet motsätter sig att en kvinnlig samhällstjänst organiseras med syfte att erhålla kvinnornas medverkan i försvaret och att tjänstgöring i samhällstjänst skulle betraktas som merit. Bristen på arbetskraft i lanthemmen bör kunna tillgodoses genom enklare, smidigare och till de föreliggande behoven mera direkt anknytande åtgärder.

Högerns centrala kvinnoråd tillstyrker bifall till motionerna med understrykande av vissa i motionerna framförda synpunkter.

Svenska landsbygdens kvinnoförbund anser visserligen, att det kunde vara till nytta om städernas ungdom finge lära känna sitt eget land och folk och att det vore önskvärt om ungdomen då samtidigt kunde göra nytta för sig men att detta bör ordnas utan stora kostnader från statens sida åtminstone tills vidare. Den kvinnliga ungdomens eget intresse för saken ifrågasättes. Förbundet avstyrker därför bifall till motionerna, innan större erfarenhet vunnits av den pågående försöksverksamheten.

Folkpartiets kvinnoförbund betvivlar, att den åsyftade samhällstjänsten skulle kunna få den effektivitet, som i motionerna avsetts. Förbundet bestrider dock icke att samhällstjänst kunde bli av viss betydelse för de unga kvinnorna själva. Förbundet förordar en allsidig och förutsättningslös utredning om den frivilliga samhällstjänsten i hela dess omfattning och syfte men avstyrker de nu föreliggande motionerna.

Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund anser, att frågan om behov av kvinnlig samhällstjänst inom försvarsberedskapen tillräckligt uppmärksammas genom utredningen för social beredskap, det framlagda förslaget om arbetsplikt och genom kvinnoföreningarnas beredskapskommitté. Frågan om hemhjälp för husmödrar bör visserligen utredas, men den kan enligt förbundets mening ej lösas på sätt i motionen avses. Särskild utredning av behovet vid den frivilliga sociala hjälp- och skyddsverksamheten synes onödig. Slutligen får frågan om anskaffande av arbetskraft till jordbruket i första hand anses vara ett arbetsmarknadsproblem. Utredning härom pågår redan och någon ny sådan kan därför icke förordas. Den nytta de unga kvinnorna kunna ha av en tids praktiskt arbete på landsbygden kan nås på ett enklare sätt. Förbundet slutar med att avstyrka motionerna.

Lantbruksstyrelsen, medicinalstyrelsen, socialstyrelsen och högerens centrala kvinnoråd tillstyrka alltså motionerna, medan Fredrika-Bremer-förbundet, svenska landsbygdens kvinnoförbund, folkpartiets kvinnoförbund och Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund avstyrka. Rikskommissionen för ekonomisk förvarsberedskap varken till- eller avstyrker.

I motion nr 128 tages sikte på företrädesvis fyra slags tjänsteområden, där en frivillig kvinnlig samhällstjänst kunde bli av betydelse. Dessa äro 1) försvaret, 2) enskilda hem, 3) social verksamhet och 4) jordbruket. I motion nr 269 riktas uppmärksamheten huvudsakligen på den sociala verksamheten och semesterproblemet. *Utskottet.*

I fråga om en frivillig kvinnlig samhällstjänsts betydelse för försvaret understrykes redan i motion nr 128, att problemet här till stor del är rent militärt och måste lösas oberoende av samhällstjänsten i den mening den i motionen fattats. Det är också utskottets uppfattning. I den mån medborgarnas och då även kvinnornas tjänster i händelse av krig, krigsfara eller eljest av krig föranledda förhållanden kunna vara behövligen vill utskottet erinra därom, att frågan om tjänsteplikt och därmed sammanhängande spörsmål är föremål för utredning av särskilda nyligen tillkallade sakkunniga och att inom rikskommissionen utredning pågår angående möjligheterna att på olika områden inom samhällslivet finna ersättning för vid mobilisering uppkommen avgång på personal. Att innan dessa utredningar slutförts begära utredning om frivillig kvinnlig samhällstjänst, vilken åtminstone i väsentliga stycken torde komma att sammanfalla med dessa redan pågående utredningar, synes utskottet icke påkallat.

Vad därefter hemhjälpsverksamheten i dess olika former beträffar vill utskottet framhålla, att innevarande riksdag tidigare i skrivelse till Kungl. Maj:t begärt utredning om hemhjälpsverksamhetens planmässiga organiserande och stödjande. Det synes utskottet, som om de i förevarande motioner framförda önskemålen jämväl måste bli uppmärksammade, och att begäran om ytterligare utredning därför icke bör göras. Särskild utredning rörande möjligheterna för tjänstgöring vid den frivilliga sociala hjälp- och skyddsverksamheten torde icke vara behöfelig. I viss mån lär väl även detta spörsmål komma att behandlas vid en utredning av hemhjälpsverksamheten och i övrigt torde dylik tjänstgöring kunna ordnas med hjälp av redan förefintliga organisationer.

Vad därefter slutligen den kvinnliga samhällstjänstens betydelse för jordbruket angår anser ej utskottet för sin del, att jordbrukets brist på kvinnlig arbetskraft på denna väg skulle kunna avhjälpas. Denna brist får anses vara ett rent arbetsmarknadsproblem, som måste lösas i annat sammanhang. Däremot vill utskottet ingalunda bestrida den stora nyttan för städernas och industrisamhällellenas kvinnliga ungdom att åtminstone någon tid komma i kontakt med förhållandena på landsbygden. Såsom av motionerna och inkomna yttranden framgår ha på enskilt initiativ redan några försök i detta hänseende gjorts, vilka uppgivas ha slagit väl ut. Enligt utskottets mening ha dessa för-

sök dock hittills varit av alltför begränsad omfattning för att några säkra slutsatser skulle kunna dragas. Det synes utskottet som om det över huvud kan ifrågasättas, om ett statlig ingripande för närvarande är påkallat eller om icke snarare denna verksamhet bör få fritt finna de lämpligaste formerna och större erfarenhet vinnas, innan definitiv ställning härtill tages.

Till slut vill utskottet framhålla, att vid organiserandet av en frivillig kvinnlig samhällstjänst självfallet största hänsyn måste tagas till kvinnornas egen inställning till problemet. Då av de hörda kvinnoorganisationerna såväl Fredrika-Bremer-förbundet som svenska landsbygdens kvinnoförbund, folkpartiets kvinnoförbund och Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund icke funnit sig kunna tillstyrka bifall till de förevarande motionerna, är detta ett ytterligare skäl för utskottet att avstyrka bifall.

Utskottet får alltså hemställa,

att motionerna nr 128 och 269 ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 april 1939.

På utskottets vägnar:

KARL MÄLER.

Närvarande: hrr *Mäler, Larsson* i Julita, *Johansson* i Mysinge, *Johansson* i Öckerö, fru *Björck*, hrr *Nilsson* i Norrlångträsk, *Jacobson, Onsjö, Karlsson* i Granebo och *Lundgren*.
